

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การกีฬามีประโยชน์หลายประการทั้งที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อตัวบุคคล คือ ทำให้มีสุขภาพดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมในฐานะที่เป็นสื่อกลางของการเสริมสร้างความรักสามัคคี ปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นประโยชน์ของการกีฬาในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการส่งเสริมสุขภาพ และต่อต้านภัยยาเสพติด รัฐได้ให้การสนับสนุนกีฬามากขึ้น มีการจัดการแข่งขันกีฬาหลายระดับทั้งระดับนานาชาติ ระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น รวมทั้งกีฬาเพื่อสุขภาพ หรือกีฬามวลชน ภาคเอกชนก็ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมกีฬาในหลายลักษณะเช่นกัน นอกจากนี้ปรากฏการณ์ทางการกีฬายังมีอิทธิพลต่อแนวคิดของการผลิตสื่อโฆษณาสินค้า โดยจับประเด็นสำคัญที่แฝงอยู่ในกระบวนการของการแข่งขันกีฬามาเป็นกรอบแนวคิด (Concept) ของสื่อโฆษณา เช่น ความอดทน ยืนหยัดต่อสู้เพื่อชัยชนะ ความร่วมมือ ด้านประชาชนเองในปัจจุบันก็ให้ความสนใจต่อกีฬามากขึ้น แต่เป็นความสนใจกีฬาในฐานะที่เป็นกิจกรรมเพื่อความบันเทิง (Entertainment) หรือในบางกลุ่มอาจมุ่งความสนใจในการกีฬาไปในทางการพนัน ฉะนั้นจึงต้องการดูกีฬาเพียงเพื่อให้ทราบผลแพ้ - ชนะ เท่านั้น ครั้นเมื่อการแข่งขันสิ้นสุดลง ทุกอย่างก็จบเพียงเท่านั้น กล่าวได้ว่าไม่ว่าภาครัฐ เอกชน หรือประชาชนก็ตาม ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เชิงนามธรรมของการกีฬาเพื่อประยุกต์เป็นประสบการณ์ในการบริหารจัดการทั้งในระดับองค์กร และระดับปัจเจกบุคคล

กีฬาเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของสังคม การละเล่นต่าง ๆ เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ และได้พัฒนามาเป็นรูปแบบของกีฬาในรูปแบบแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม การเมือง การเศรษฐกิจ การศึกษา และอื่น ๆ ในสังคมนั้น และรวมทั้งหากมองการกีฬาในแง่ประสิทธิภาพของการดำเนินงานจัดการแข่งขันกีฬาจะพบว่าประสิทธิภาพของการจัดการแข่งขันกีฬา สามารถเป็นภาพสะท้อนสภาพการณ์ของสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ดังประโยคในสุนทรพจน์ที่กล่าวในปี 1963 เรอเน่ มาเออ (อังใน ชัยพร แสงนภาพร 2535 : 37) ผู้อำนวยการใหญ่องค์กรยูเนสโกในขณะนั้น มีใจความว่า “ ไข่ กีฬา คือ กุญแจ เบี้ยบของสุขภาพคน เกียรติยศ กฎแห่งจริยธรรมและสุนทรียภาพ ซึ่งถูกขัดเกลามาจากชนทุกชั้นและทุกหมู่เหล่า แล้วหลอมรวมเข้า

เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งโลก...ใช่ กีฬา คือ การศึกษา เป็นการศึกษาที่มีรูปแบบเป็นรูปธรรมที่สุด และแท้จริงที่สุด เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพ...ใช่ กีฬา คือ วัฒนธรรม เพราะกิริยาท่าทางอันว่องไว ที่แสดงออกในแต่ละสถานที่และกาลสมัยได้นำเสนอค่านิยมพื้นฐานที่สุด(ซึ่งมีความสำคัญที่สุด และเกี่ยวข้องกับทุกอย่าง)ของประชาชนทุกเชื้อชาติ และท้ายที่สุด กีฬา คือ วัฒนธรรม เพราะมัน สรรค์สร้างคามงคงามขึ้นมา โดยเฉพาะสำหรับคนที่มีโอกาสน้อยที่สุด “นักสังคมวิทยา Obertouffer, 1956 (อ้างใน จันทร พิมพ์สกุล 2537 : 17) ได้แสดงทัศนะว่า "อารยธรรมในสังคมหนึ่ง สามารถดูได้จากการพลศึกษา เพราะการพลศึกษานั้นถูกกำหนดให้เป็นไปในแนวที่สังคมต้องการ" หรืออีกท่านหนึ่ง Cassidy, 1965 (อ้างใน จันทร พิมพ์สกุล 2537 : 17) กล่าวว่า "ความเชื่อและค่านิยมของสังคมมีส่วนสร้างแนวความคิดของมนุษย์เกี่ยวกับร่างกายซึ่งเป็นเหตุให้มีผลต่อการวางโครงการพลศึกษา เพราะถ้ามนุษย์คิดอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องการเสริมสร้างร่างกาย ระเบียบวินัยของสังคม การเมือง การศึกษา การเมือง และพลศึกษาในยุคหนึ่ง ๆ จะเป็นเครื่องแสดงให้ทราบได้" และ Maciver, 1963 (อ้างใน Kasem Nakomkhet 1989: 107) ได้ให้ทัศนะคิดว่า ถ้าวัฒนธรรมหมายถึง ธรรมชาติของมนุษย์ที่แสดงออกมาในการดำเนินชีวิตและความคิด ความรู้สึกในการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละวันแล้ว กีฬาและนันทนาการก็จะต้องนับรวมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้นด้วย ส่วน Dunlap, 1969 (อ้างใน Kasem Nakomkhet 1989 : 107) กล่าวว่า เกมกีฬาและกิจกรรมนันทนาการในบางสังคมมีบทบาทสำคัญในการที่จะเอื้อให้เกิดการถ่ายโยงทางสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่ม และเพื่ออำนวยโอกาสสำหรับแต่ละบุคคลในการที่จะส่งเสริมความมีเกียรติ โดยผ่านชัยชนะในการแข่งขัน ส่งเสริมการยอมรับจากบุคคลทั่วไป และเอื้อให้เกิดโอกาสในการที่เชื่อมโยงชีวิตตั้งแต่เกิด การมีครอบครัว จนกระทั่งถึงตาย และ Frederickson, 1969 (อ้างใน Kasem Nakomkhet 1989 : 107) กล่าวว่า ในบางสังคมเกมและกีฬาถูกใช้เป็นกลไกทางกฎหมายในการที่จะแสดงขอบเขตของนาข้าว และเป็นการแสดงถึงพลังและอำนาจของหัวหน้าเผ่า และเป็นสื่อกลางของความสำเร็จในการเพาะปลูก

จากคำกล่าวทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าการกีฬาเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของสังคมที่เกิดขึ้นและดำเนินไปพร้อม ๆ กับปรากฏการณ์อื่น ๆ ในสังคมนับแต่มนุษย์ได้มีการรวมตัวกันเป็นสังคม สังคมจึงไม่ควรมองกีฬาแยกส่วนออกจากสังคม และสังคมควรจกฉวยโอกาสที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ทางการกีฬา มาใช้ในการพัฒนาสังคมให้มากที่สุด

ในขณะที่มีการแข่งขันกีฬา หากมองให้ดีแล้วจะพบว่ากีฬาสามารถเป็นภาพสะท้อนแห่งแนวคิดและวิธีการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ในสนามของการแข่งขันกีฬา ก็เปรียบเสมือนแบบจำลองชีวิตในสังคมนั่นเอง เพราะในสนามของการแข่งขันกีฬา มีกฎกติกา วิธีการวัดวิธีการตัดสินที่ชัดเจน การใช้เทคโนโลยีมาช่วยตรวจสอบการตัดสิน มีแนวคิดเพื่อใช้กฎ

กติกาก็เป็นประโยชน์สูงสุดกับฝ่ายตน รวมทั้งมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและตำแหน่งต่าง ๆ ตามความชำนาญและคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เช่น ขนาด ความเร็ว กำลัง แขน ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ที่พบในสนามของการแข่งขันกีฬาต่างมองให้ดีแล้วก็คือองค์ประกอบของระบบบริหารจัดการแบบอเมริกันนั่นเอง เช่น Management By Objective (เพื่อชัยชนะ) Reward / Punishment System (กติกากและการลงโทษ) Expert System (การแบ่งหน้าที่ตามความชำนาญ) และ Information Technology (ปัญญาวัฒน์ อภิรัตน์วงศ์ 2543 : 53) นอกจากนี้บางครั้งจะมีการเปลี่ยนแปลงกฎกติกาของการเล่นเพื่อให้ทันต่อความคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในการแข่งขัน หรือมีการปรับปรุงกฎกติกาเพื่อความเหมาะสมต่อวิธีการแข่งขันเช่นการเปลี่ยนแปลงกฎกติกาของวอลเลย์บอลเพื่อให้เกมการแข่งขันจบลงได้ ในสังคมปัจจุบันก็ต้องมีการร่างกฎหมายใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมความคิดที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ เสมอ นอกจากนั้นกฎหมายบางอย่างยังเป็นไปเพื่อการกำหนดทิศทางให้คนในสังคมดำเนินตามเพื่อความผาสุก มิได้เป็นมาตรการที่ระบุดึงความผิดอย่างเดียว

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการกีฬาสามารถสะท้อนแนวคิดและวิธีบริหารจัดการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการกำหนดกฎกติกาทางสังคมให้สังคมอยู่อย่างผาสุกได้ แต่สังคมส่วนใหญ่ยังรับรู้และเข้าใจคุณค่าของการกีฬาด้านนี้น้อย ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ทางการกีฬาที่เกิดขึ้นเสมอหลังเสร็จสิ้นการแข่งขัน คือ เมื่อทราบผลแพ้ - ชนะ สังคมมีปฏิกิริยาต่อนักกีฬาผู้ประสบความสำเร็จ ได้รับชัยชนะไปในทางชื่นชมยินดีกับความสำเร็จ ความเก่งกล้าสามารถของนักกีฬาและในส่วนนักกีฬาผู้ประสบความล้มเหลวพ่ายแพ้ในการแข่งขัน สังคมมีปฏิกิริยาไปในทางแสดงความเสียใจเสียดยเพียงเท่านั้น ทุกอย่างจบเพียงเท่านี้ มิได้มีการกล่าวถึงเหตุผลของการที่ได้รับชัยชนะหรือความพ่ายแพ้แต่อย่างใด การที่นักกีฬาสักคนหนึ่งจะประสบความสำเร็จได้รับชัยชนะในการแข่งขัน กว่าที่เขาจะเป็นแชมป์ เป็นที่รู้จัก เป็นขวัญใจของประชาชนคนดู ไม่ใช่ว่าจะไขว่คว้ามาได้ง่ายนักนอกจากจะต้องสะสมประสบการณ์การแข่งขันแล้วเขาต้องมีความมุ่งมั่น ขยัน อดทน พากเพียร มีการเตรียมการวางแผนฝึกซ้อมที่ดี เปรียบเสมือนเวทีชีวิตที่ต้องมีแผนการดำเนินชีวิต ดำเนินงานในสังคมทั่ว ๆ ไปนั่นเอง เป็นคุณค่าเชิงนามธรรมหนึ่งของกระบวนการทางการกีฬาที่ถูกมองข้ามไป ส่วนใหญ่มองการกีฬาในฐานะที่เป็นกิจกรรมเพื่อการบันเทิงเท่านั้น

จากคำกล่าวแถลงการณ์ด้านนโยบายกีฬา ของนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดี ที่ 20 พ.ย. 2540 สรุปได้ความว่า รัฐบาลมีนโยบายมุ่งสนับสนุนให้ประชาชนหันมาเล่นกีฬา เพื่อสุขภาพและสร้างนักกีฬาอาชีพเพื่อความเป็นเลิศ เร่งรัดพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้ทันต่อการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ซึ่งระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการนี้ได้คัดค้านมาเป็นประโยชน์ต่อสังคมในด้านพัฒนาสังคม โดยอาศัยช่วงเวลาของการแข่งขันกีฬามาเป็นตัวเร่งให้โครงการใหญ่ ๆ เช่นนี้เสร็จเร็วขึ้น แทนที่จะต้อง

ใช้เวลาอีกเป็นระยะเวลาอีกเป็น 10 ปี เป็นคุณค่าของการกีฬาที่เอื้อประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างหนึ่ง นอกจากการกีฬาสอนให้คนเรียนรู้ เคารพกฎกติกา มารยาทของการเล่นกีฬา และต่อเนื่องนำไปสู่การเรียนรู้ เคารพกฎระเบียบกติกาทางสังคม เพื่อให้สังคมอยู่อย่างสงบ

แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนออกกำลังกายและเล่นกีฬา เพื่อพัฒนาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม และจริยธรรม มุ่งพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน กีฬาเพื่อมวลชน กีฬาเพื่อความบันเทิง และกีฬาเพื่อการอาชีพ โดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา เน้นพัฒนาบุคลากรด้านกีฬา จัดหาจัดสร้างสื่ออุปกรณ์การกีฬา และสถานกีฬาให้เพียงพอกับความต้องการของท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพด้านการกีฬาให้เข้มแข็ง สนับสนุนในห้วงศักราชรัฐ และภาคเอกชน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีส่วนร่วมในการพัฒนาการกีฬา รวมทั้งสร้างเอกภาพการบริหารและการดำเนินงานพัฒนาการกีฬา

จากแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาตินี้จะเห็นได้ว่าเป็นการมองความสำคัญของกีฬาเพียงเพื่อการจัดให้มีการแข่งขันกีฬาให้แล้วเสร็จ และจากวัตถุประสงค์ของแผนนี้ได้ต่อเนื่องมาถึงการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายด้านการกีฬาที่ค่อนข้างสูง ดังงบประมาณรายจ่ายที่นำมาใช้ในการจัดเตรียมนักกีฬาเพื่อการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ซึ่งเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 334,070,366 บาท

จะเห็นได้ว่าเป็นงบประมาณรายจ่ายที่ค่อนข้างสูงมากและเป็นงบประมาณเพื่อการจัดเตรียมนักกีฬาเพื่อการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์เพียงครั้งเดียว ส่วนงบประมาณรายจ่ายรวมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2541 ของการกีฬาแห่งประเทศไทย มีจำนวนถึง 1,807,849,800 บาท ซึ่งเป็นการลงทุนกีฬาในด้านงานส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาในรูปงานพัฒนาสถานกีฬา งานส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพ,งานสนับสนุนการแข่งขันกีฬาภายในประเทศ,งานสนับสนุนการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ,โครงการก่อสร้างสนามราชมิ่งคลาสิกกีฬาสถาน,โครงการพิพิธภัณฑ์การกีฬาแห่งชาติ และโครงการก่อสร้างสนามกีฬาเมืองหลักภาคใต้จังหวัดสงขลา จะเห็นได้ว่าเป็นการลงทุนที่สูงมากและถ้าจะให้ได้ผลคุ้มค่ากับการลงทุนอย่างแท้จริง สังคมควรนำคุณค่าเชิงนามธรรมที่แฝงอยู่ในกระบวนการเตรียมการ และการแข่งขันกีฬามาเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต และการดำเนินงานในองค์กรต่าง ๆ ของสังคมด้วย

เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่มีการพัฒนาทางสังคมสูงสุดในภูมิภาค โดยมีเทคโนโลยี มีความพร้อมทั้งในด้านกายภาพคือมีสถาบันต่าง ๆ ทั้งสถาบันการศึกษา โรงพยาบาล มีสถาบันทางศาสนา,มีสนามกีฬาที่ได้มาตรฐาน มีการแข่งขันกีฬาระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เป็นประจำ อีกทั้งเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ ในภูมิภาค และเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรมล้านนาด้วย ส่วนจังหวัดพะเยา เป็นเมืองขนาดเล็กที่ยังไม่พร้อมทางด้านกายภาพทั้งทางด้านสถาบัน

ต่าง ๆ และสนามกีฬาซึ่งไม่มีระดับมาตรฐาน ไม่มีกิจกรรมการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ และเป็นเมืองที่ได้รับคัดเลือกจาก WHO ให้นำร่องไปสู่ Healthy City คือการเป็นเมืองที่มีความพร้อมในด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ ด้านกายภาพ และด้านสังคม ดังนั้นก็คาดว่าจะมีบทบาทในการเป็นบทเรียนให้กับประชาชนในสองจังหวัดนี้ได้ และจากปรากฏการณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงความสนใจต่อการกีฬามากขึ้นในสังคมไทยและรัฐก็ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการลงทุนด้านกีฬามากขึ้นโดยลำดับ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดพะเยา ได้รับประโยชน์จากการกีฬาอย่างคุ้มค่าสมกับการลงทุนที่สูงมากนั้นด้วยหรือไม่ โดยต้องการศึกษาว่าประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดพะเยา มีการรับรู้กีฬาในฐานะที่เป็นประสบการณ์เพื่อการพัฒนาสังคมหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนต่อการกีฬาในฐานะที่เป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต และการดำเนินงานในองค์กรต่าง ๆ ของสังคม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เพื่อทราบถึงการรับรู้ของสังคมต่อการกีฬาในฐานะที่เป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต และการดำเนินงานในองค์กรต่าง ๆ ของสังคม
2. สังคมได้รับรู้คุณค่าของการกีฬามากขึ้นนอกเหนือจากกีฬาเพื่อสุขภาพ หรือกีฬาเพื่อความบันเทิง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานในสังคมได้

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา; มุ่งศึกษา

1. การรับรู้ของสังคมต่อการกีฬาในฐานะที่เป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต
2. การรับรู้ของสังคมต่อการกีฬาในฐานะที่เป็นประสบการณ์ในการพัฒนาองค์กร

ขอบเขตประชากร ประชากรที่ศึกษาคือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ, ภาคเอกชน, และภาคประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่และพะเยา สาเหตุที่เลือกศึกษาสองจังหวัดนี้ เนื่องจาก จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดใหญ่มีเทคโนโลยี มีการพัฒนาทางสังคมสูงสุดในภูมิภาค และมีสนามกีฬามาตรฐาน มีการแข่งขันระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เป็นประจำ และจังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นจังหวัดขนาดเล็ก ไม่มีสนามกีฬาระดับมาตรฐาน และไม่มีกิจกรรมการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกแบบเจาะจง จากประชากรดังกล่าว โดยแบ่งเป็นประชากรใน
ภาครัฐ จำนวน 50 คน, ภาคเอกชน จำนวน 50 คน และภาคประชาชน จำนวน 50 คน รวมทั้งสอง
จังหวัดเป็นจำนวน 300 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การรับรู้ หมายถึงการรับรู้ของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดพะเยา ต่อการ
กีฬาในด้านคุณค่าของกีฬาในฐานะที่เป็นประสบการณ์ของสังคม

คุณค่าของกีฬา หมายถึง ประโยชน์ที่แฝงอยู่ในกระบวนการทางการกีฬา ทั้งใน
รูปธรรมและนามธรรม

ประสบการณ์ทางการกีฬา หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ จากการเป็นผู้ดูหรือผู้เล่น
กีฬาที่บุคคลและกลุ่มองค์กรควรได้รับจากกระบวนการทางการกีฬา ได้แก่ การกำหนดกติกา
ระเบียบ ข้อบังคับในการจัดการแข่งขัน การได้รับชัยชนะ หรือพ่ายแพ้จากการแข่งขันกีฬา

การดำเนินชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลในสังคม

การพัฒนาองค์กร หมายถึง การนำประสบการณ์จากกีฬามาใช้ในกระบวนการดำเนิน
งานเพื่อเพิ่มควมมีประสิทธิภาพขององค์กร

ประเภทขององค์กร หมายถึง องค์กรในสังคม ซึ่งประกอบด้วยองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน
และภาคประชาชน